

Název:	<i>Vánoční tradice u nás a v jiných zemích</i>
Cíl:	<ul style="list-style-type: none"> • Posílení porozumění i vazby na naše české tradice. • Vytváření pozitivního vztahu k českým svátkům a tradicím. • Porozumění a respektování tradic v jiných zemích. • Zlepšení prezentačních dovedností.
Motivace:	<p>Poslední dny před Vánocemi děti žijí touto tematikou. Je to nejvhodnější doba k zamyšlení, čím byly Vánoce a adventní čas pro lidi dříve a co znamenají dnes. Proč je důležité si tradice a zvyky připomínat, čím nás obohacují.</p> <p>Motivační rozhovor: Jaké české tradice znáte? Co o nich víte? Které tradice a zvyky ve své rodině dodržujete? Co pro Vás tradice znamenají? Jaký byl dříve význam některých tradic? Je dnes význam stejný? Na co se těšíte? Co jsou tradice a zvyky, jak byste je charakterizovali a vysvětlili?</p> <p>Vánoční zvyky a tradice jsou opravdu velmi bohaté a rozmanité. Záleží pouze na každém z nás, na každé rodině, jaké vánoční zvyky a tradice se jim líbí nejvíce, nebo na jaké jsou zvyklí a které chtějí zachovat.</p> <p>Jednou z oblíbených je věštění budoucnosti. Lidé odedávna toužili poodhalit roušku budoucna a dozvědět se, co je v následujícím roce nebo v příštích letech čeká, a budoucnost se snažili ve svůj prospěch i ovlivnit. A jelikož všechno mělo svůj čas, posloupnost a neměnný řád, budoucnost se předpovídala například o svátku svatého Ondřeje, patrona rybářů a nevěst, ale především o Vánocích, zejména o Štědrém dnu.</p> <p>Vánoce především v evropských zemích, kde mají křesťanské kořeny, patří k nejoblíbenějším svátkům v roce. Některé zapomenuté tradice však vycházejí z předkřesťanského období, kdy Vánoce znamenaly oslavu slunovratu. Vánoční svátky slaví lidé na všech kontinentech, i když třeba vycházejí z odlišných tradic.</p>
Cílová skupina:	Žáci ZŠ, 5. – 9. Ročník.

Doba trvání:	1 hodina.
Místo:	Pracovna.
Potřeby a materiál:	Nakopírované materiály – didaktické texty o Vánocích u nás a v různých zemích, knihy, obrázky apod., příp. přístup na internet.
Metody a formy práce:	Vyprávění, motivační rozhovor, prezentace, řízený rozhovor, reflexe.
Postup:	<ul style="list-style-type: none"> • Rozdělíme žáky do skupinek, jejichž velikost je dána rozsahem textu (dvojice, trojice, čtveřice). • Každé skupince dáme jeden didaktický materiál a vyzveme je, aby se seznámili s jeho obsahem. Následně, aby si připravili prezentaci pro své spolužáky. • Stanovíme potřebný čas na seznámení i přípravu prezentace. • Po uplynutí stanovené doby skupinky postupně vystoupí a svůj text prezentují. Mohou přidat i další zajímavosti týkající se vánočních tradic určené země, které v materiálech nejsou uvedeny. • Prezentace mohou doplnit svými znalostmi a zkušenostmi i další skupiny. • Prezentace můžete různě bodovat a hodnotit – dle možností a se zapojením žáků. • Hodinu zakončíme zpětnou vazbou a hodnocením.
Reflexe	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Co jsou to tradice? ✓ Které naše vánoční tradice znáte? ✓ Které dodržujete? ✓ Co nového jste se naučili? ✓ Co se vám líbilo? ✓ Co jste už věděli?

Rozvíjené kompetence:	<p>Žák:</p> <ul style="list-style-type: none"> - osvojí si znalosti o našich vánočních tradicích, i tradicích v jiných zemích - učí se vnímat svět kolem sebe a porovnávat jej - propojuje si získané informace do širších souvislostí - zlepší si své komunikační dovednosti - porozumí čtenému textu
Začlenění okruhů PT	<p>Multikulturní výchova:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Odlišnost tradic různých lidí i jejich i jejich vzájemná rovnost. <p>Globální výchova:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zvyky a tradice národů Evropy. <p>EVVO</p> <ul style="list-style-type: none"> - Základní podmínky života – odlišnost podmínek životního prostředí a jejich provázanost se společenským vývojem.

Autor: Marie Kordulová

Didaktický text - texty pro jednotlivé skupinky

Mezi **české tradice** patří:

- Vánoční strom (smrk, jedle nebo borovice).

- Dárky nosí Ježíšek.
- Lití rozehrátého olova do vody, aby se zjistilo, jak se bude následující rok dařit (vzniklé tvary měly znázornit budoucnost).
- Pouštění skořápek se svíčkou po vodě (kdo zůstane a kdo půjde z domu a jak daleko, nebo komu lodička doplavala nejdál, ten se dožil vysokého věku).
- Házení střevícem za sebe, který věští, že když se střevíc otočí špičkou ke dveřím, může dcera například do roka očekávat svatbu.
- Rozšířeným zvykem je večeře u jednoho stolu, rozkrajování jablek (hvězdička znamenala zdraví, zvláště pěkná dlouhý život, křížek nebo zkažené jablko signalizovaly nemoc, krátký život či smrt).
- Jmelí jako ochrana proti ohni a čarodějnicím a zlým duchům.
- Šupiny položené pod talíře se štědrovečerní večeří, které mají přinést všem po celý rok dostatek peněz.
- U štědrovečerní večeře- přichystání jednoho talíře navíc, pro náhodného hosta.
- Cizí věci v domě by se měly do konce roku vrátit. V novém roce by nosily smůlu.
- Dodržování půstu na Štědrý den. Dětem, které se nemohou dočkat, se slibuje, že vydrží-li nejíst, uvidí zlaté prasátko.
- Ke společné večeři se zasedá, když vyjde první hvězda.
- Třesení stromkem v zahradě, nejčastěji mladou jabloní či zlatým deštěm. Děvče si vyběhlo po večeři na zahradu, zatřásl stromkem, a odkud se první ozval pes, odtud měl přijít její nastávající.
- Také umístění věcí a pokrmů na stole mělo svůj účel: na jednom rohu byl bochník chleba, který měl rodině zajistit dostatek jídla. Na druhém pak slaměnka a dary pole – aby i následující rok přinesl dobrou úrodu. Na třetí roh se dávaly peníze, které měly domácnosti přinést bohatství. Nezapomínalo se ani na domácí zvířata: na čtvrtém rohu bývala miska s kousky jídla pro dobytek a slepice.
- Zápalky. Svobodná dívka zapíchla do jablka tři zápalky. Každá z nich musela symbolizovat jednoho nápadníka. Všechny zápalky současně zapálila. Ta zápalka, která hořela nejdéle, představovala muže, za něhož se měla dívka vdát.

- Před půlnoční mší se nesmí šít, plést - protože by pak myši dílo zničily.
Na Štědrý den se nesmí čistit chlévy a stáje, aby dobytek nekulhal.
Na Štědrý den se nesmí prát, protože to přináší smůlu a neštěstí do domu.
Na Štědrý den nepište své milé - milému zamilované psaní, jinak by to mohlo znamenat rozchod.
- Vařila se jídla, která byla symbolem hojnosti, rozmnožení peněz a hmotných statků, např. čočka a hrách.
- Po večeři odnášeli chlápci droby, kosti a pecky od večeře stromům, aby dobře rodily, někde je hospodář sám zakopával pod stromy.
- Hold se vzdával i vodě. Po večeři připravila hospodyně kousek vánočky, jablko a ořech na obdarování studánky. Dary byly vhozeny do studně se slovy:
„Studně, studničko, my ti přinášíme dary ze štědrovečerního večera, abys nám po celý rok dost vody dala“.
- Za okna se sypala mouka, anebo se vyhazovala na zápraží do vzduchu, aby se uklidnila meluzína a vichr.

Mnohé věštby a zvyky upadly v zapomnění, ale řada z nich se udržela až do počátku dvacátého století. S některými z nich se dokonce setkáváme i dnes. Je to například řezání barborek, pouštění lodiček nebo lití olova. Pozbyly ale na vážnosti a obřadnosti, kterou dříve měly, a často je zapomenuta i jejich původní symbolika.

Velká Británie

Ve **Velké Británii** je **Vánočním stromkem jedle**. Dárky sype Santa Claus v noci do punčoch zavěšených nad krbem. Hostina se skládá především z pečeného krocana a vánočního pudinku, který se velmi dlouho vaří ve zvláštní formě spolu s oříšky, sušeným a kandovaným ovocem. Do pudinku se zavaří mince, kdo ji ve své porci najde, splní se mu přání. Domy se bohatě zdobí jmelím, břečťanem a cesmínou. Charakter vánoc v Anglii je téměř shodný jako

Francie

Ve **Francii** dárky **naděluje, Pere Noel** většinou pod vánoční stromeček a štědrovečerní večeře se většinou skládá až z dvanácti chodů včetně krůty. Francouzi zvou na Boží hod bezdomovce a sirotky na oběd, který se skládá nejen z pečeného krocana, ale i z typických francouzských specialit, jakými jsou různě upravení šneci, žabí stehýnka a ústřice. Francouzi si potrpí na bohatou vánoční výzdobu a bujaré veselí.

Itálie

Italové si zdobí obydlí velkými barevnými betlémy, **dárky nosí Babbo Natale** (obdoba Santa Clause), některé italské děti se dočkají dárků až čili 6. ledna, kdy má svátek Epifania. V tento den čarodějnice Befana komínem snáší dárky. Na znamení konce svátků bývá její loutka spálena. Podává se bohaté menu s jehněčím, artyčoky, mořskými rybami a samozřejmě tradiční italskou buchtou Panettone.

Řecko

V **Řecku** se dárky rozdávají až **1. ledna na svátek sv. Basileje**, ale na Štedrý den v podvečer děti obcházejí sousedy, zpívají koledy a dostávají sladké dárečky. Řekové si o sváteční večeři pochutnávají na rybách, krutě s kaštanovou nádivkou, pečených selatech, jehňatech a různě upraveném mletém mase.

Švédsko

Zatímco u nás Vánoce začínají adventem, **ve Švédsku 13. prosincem, čili na svátek sv. Lucie**. Tento den probíhá podobně jako náš Mikuláš. Švédsko je proslulé svými skřítky, není proto divu, že právě skřítek Tomtegubbe nebo dědeček Jultomte doprovázejí slaměného kozlíka Julbocka, který na zádech přináší dárky. Kozel Julbock v různých velikostech zdobí všechny domácnosti a na Tři krále se hází do ohně. **Švédské štědrovečerní večeři** kraluje treska nebo sled', který se podává gratinovaný, naložený v hořčici nebo rajčatech. Nechybí párečky, klobásky se zelím, fazole se slaninou, kuličky z mletého masa a speciálně upravená šunka. K radičním pokrmům patří Vortbrot, což je chléb ochucený hřebíčkem a zázvorem. To vše se hojně zapíjí nápojem připomínajícím naše svažené víno. Jako dezert se podává sladká rýžová kaše s ovocem a politá šťávou. U nás se hází střevecem, ve Švédsku se do kaše hází mandle, kdo ji najde, do roka se vdá nebo ožení.

Očekávali bychom, že i další severské země budou jíst na Vánoce ryby, proto je zajímavé, že **Dánové na Štedrý večer**, kdy jim dárky nadělí Jullemand, jedí pečenou husu nebo kachnu s červeným zelím a Norové pečená kuřata. **Dárky v Norsku** nosí postavička Nisse.

Vánoční tradice na jiných kontinentech

Umíte si představit oslavu Vánoc v létě, venku na zahradě pod ovocným stromem posetým chomáčky vaty? Stoly ozdobené pavím peřím se prohýbají pod pečeným pávem a seletem, spoustou ovoce a studených nápojů, dárky přiváží kuň Magi... takové jsou **Vánoce (6. ledna) v Argentině**. Nikoho asi nepřekvapí, že horkokrevná a stále zpívající **Brazílie** slaví Vánoce v ulicích a společnými návštěvami kostelů a mší, které se konají venku. Vánoční stromky bývají umělé a dárky naděluje Papai Noel z Grónska. Konzumují se ryby, krocan s nádivkou, šunka, ovoce a sladkosti. Bujaré oslavy, ve větších městech i s ohňostrojem trvají až do 6. ledna.

Africké země Vánoce prakticky neznají. Důvod je zřejmý, žije tam mizivé procento křesťanů. O to větší oslavy tam probíhají v poslední den roku.

Některé **asijské země** převzaly oslavu Vánoc od západního světa, ovšem nemají pro ně náboženský význam. V největší asijské zemi Číně, slaví Čínský nový rok asi o měsíc později než my Vánoce a znamenají vítání nového lunárního roku.

Charakterem se tato oslava příliš neliší od **evropských vánočních svátků** – klade se důraz na rodinná setkání, obdarovávají se však jen děti, a to červenými obálkami s penězi. Číňané mají jeden skvělý zvyk: do konce roku uhradí všechny svoje dluhy!

Zdroj:

<http://www.ceske-tradice.cz/>

<http://www.skvela-zabava.cz/zabava.6/vanocni-tradice-v-ruznych-kulturach.10069.html>

<http://www.tipy-vanocni-darkey.cz/tipy/vanocni-zvyky-tradice/3/>

Metodické listy jsou ke stažení na www.liska-evvo.cz/skolam